

Zpráva o realizaci Regionálního akčního plánu pro tetřeva hlušce v Beskydech za rok 2022

Ing. Václav Tomášek

AOPK ČR, RP Správa CHKO Beskydy, Nádražní 36, Rožnov p. R., 756 61

Zpráva obsahuje přehled aktivit prováděných ve prospěch tetřeva hlušce a jeho prostředí, které byly na území CHKO Beskydy realizovány v roce 2022.

Tematicky lze tyto aktivity rozdělit do 3 skupin:

1. Péče o biotop - aktivní úpravy porostů, omezení fragmentace, samovolný vývoj
2. Péče o druh – zejména vypouštění odchovaných mláďat, péče o chovné hejno a jeho zázemí, snižování míry rušení + omezování nebezpečných prvků v porostech
3. Monitoring – výskytu v době toku, sledování reprodukce a genetický monitoring zejména v zimě
4. Spolupráce (ochrana přírody s lesními hospodáři, myslivci a dobrovolníky, sportovními organizátory či s veřejností). Přeshraniční spolupráce nebyla letos prováděna.

Ad. 1 – Péče o biotop

Managementové zásahy ve prospěch tetřeva hlušce byly také v roce 2022 v Beskydech realizovány ve spolupráci Správy CHKO Beskydy s Lesy ČR s. p. (lesní správa Frýdek-Místek a LS Jablunkov) a s Biskupstvím ostravsko-opavské diecéze. Jednotlivé aktivity pro tohoto roční plány realizace RAP jsou stanovovány dle aktuálních potřeb nebo hlavních rizik v území. Obecně se Správa CHKO Beskydy každým rokem snaží o úpravu jednotek až desítek hektarů lesních porostů ve prospěch tetřeva hlušce zejména následujícími opatřeními:

- Ponechání porostů k dožití v bezzásahovém režimu (MZCHÚ) nebo s minimálními zásahy (zpracování kalamit)
- výřezy v kmenovinách na zakmenění 05 (v lesích zvláštního určení), v hospodářských lesích bude zakmenění 07
- speciální probírky a prořezávky s koridory a podporou světlíků s borůvkou - v každé tetřeví oblasti
- výsadba či podpora (ochrana) krmných a bobulonosných dřevin (jedle, bříza, jeřáb, olše atd.)
- ponechávání souší, vývrátů a suchých kmenů v běžných hospodářských porostech v co největší míře (min. 20 stromů na hektar)
- prodloužení doby obmýtí porostů s dominancí smrku na 140 let (mělo by být min. 2/3 porostů v tetřevích oblastech)

V roce 2022 se jednalo zejména o úpravy v podobě prosvětlování mladých porostů s vysokým zakmeněním a o výřez nepůvodní kleče. Cílem je uvolňování zápoje pro růst brusnice borůvky a rozvoj propojek mezi jednotlivými fragmenty jádrových ploch tetřeva zejména starých horských smrčín a jedlobučin. Úpravy porostů ve prospěch tetřeva v podobě prořezávek (snížení hustoty porostů) nebo podsadby zlepšujících dřevin, které byly v roce 2022 hrazeny Správou CHKO Beskydy, se podařilo realizovat na celkem 29,43 hektarech. Většina zásahů byla provedena na hoře Smrk (téměř 20 ha) a další úpravy ve prospěch tetřeva byly provedeny na hřebenech Lysé hory. Úpravy tetřevích porostů je i v dalších letech nezbytné plánovat společně

V Rožnově pod Radhoštěm 10. 12. 2022

s okolními hospodáři a vlastníky pozemků a to i přesto, že speciální zásahy jsou nejčastěji prováděny v maloplošně zvláště chráněných územích. Revírníci by právě v těchto místech měli mít přehled o vhodných způsobech zásahů a těch, které se neosvědčily, nebo dosud nebyla jejich účinnost ověřena (časem).

ad 2. Péče o druh

- zabezpečení drátěných oplocenek jejich zviditelněním (vyplétání umělohmotnými páskami) nebo výměnou za dřevěné oplocenky
- časové omezení lesního hospodaření a jiných aktivit od dubna do konce července zajistit klid – rušení sport akcí, turistických tras apod.
- reintrodukce tetřeva hlušce včetně zajištění vhodných chovných ptáků a dobrého zázemí pro chov.
- zneprostupnění porostů pro turisty i zvěř cílenými zásahy (pomocí ležících kmenů, rušením cest, výsadbami "plotů ze smrku")

Omezování nebezpečných prvků v tetřevích porostech bylo naplňováno zejména formou individuální ochrany dřevin a zviditelňováním pletivových oplocenek. Cílem tohoto opatření je omezit kolize velkých druhů ptáků se špatně viditelnými dráty oplocenek, do kterých mohou narazit a umřít nejen tetřev, ale i další druhy chráněných ptáků jako jeřábek, dravci, šplhavci či sovy. V roce 2022 byly takto zabezpečeny 4 oplocenky a další byly vytipovány pro zviditelnění v příštích letech.

Předcházení rušení tetřeva hlušce v tetřevích oblastech

V CHKO Beskydy bylo v roce 2022 plánováno uskutečnění 75 hromadných sportovních akcí, z nich více než 1/2 zasahuje alespoň částečně na území tetřevích oblastí. S ohledem na vstřícnost některých organizátorů se povedlo několik nejmasovějších akcí termínově přeložit nebo najít alternativní způsob trasování. Takovým příkladem je např. závod B7, Bike Čeladná, Kopřivnický drtič nebo Lysacup. Kromě jednorázových sportovních aktivit byla navázána také spolupráce s organizátory individuálních výletů do hor, které motivují návštěvníky hor zdolávat méně známé turistické vrcholy. Takovými akcemi jsou např. „32 Beskydských vrcholů“. S organizátory probíhají jednání, které Správa CHKO Beskydy směřuje k ochraně klidovosti v Tetřevích oblastech vynětím několika vrcholů kvůli ochraně hnízdních porostů.

Doplnění původní populace tetřeva o kvalitní jedince z regionální odchovny.

V zařízení pro chov tetřeva hlušce v obci Krásná, kterou provozuje státní podnik Lesy ČR došlo v roce 2022 k výměně tetřevníka – vedoucího odchovny. Nově se stala tetřevnicí Mgr. Adéla Jonáková, které se podařilo v roce 2022 odchovat a do volné přírody vypustit celkem 14 jedinců tetřeva – 8 slepic a 6 kohoutů. Celkem tak bylo z odchovny vypuštěno již 73 tetřevů, přičemž dosud jsou všichni jedinci vypouštěni v masivu hory Travný, kde jsou také umístěny aklimatizační voliéry.

Vypouštění odchovaných ptáků z tetřeví odchovny v obci Krásná může pomoci zvrátit negativní početní stav, je však nezbytné, aby nejen odchov, ale zejména úpravy porostů ve prospěch tetřeva provozovatelem odchovny probíhaly kontinuálně v řádech 2 až 3 desítek let, kdy se teprve mohou začít ustalovat v plné míře přírodní procesy limitující trvalý výskyt tetřeví populace v Beskydech (velikost vhodných porostů, početnost predátorů a míra predace, méně fragmentované celky, větší množství zkušených ptáků zapojujících se do reprodukce).

obrázek č. 1 – fotodokumentace mladého kohouta před vypuštěním (autor Lesy ČR)

ad 3. **výzkum a monitoring.**

Jedním z nejvhodnějších nástrojů na sledování biotopových preferencí, predace, aktivity, potravních nároků atd. je telemetrie, kterou lze využít zejména u vypouštěných jedinců tetřeva hlušce. Bohužel telemetrické sledování vypouštěných ptáků v roce 2022 neproběhlo a není tak možné přesně zjistit ani míru přežívání vypouštěných tetřevů.

Stav populace byl proto zjištěn za pomoci (nad)standardního monitoringu s využitím práce zaměstnanců AOPK a externistů. Díky zapojení externistů, kteří realizovali studii na výskyt tetřevovitých v Beskydech, bylo v roce 2022 zmapováno navíc celkem 20 transektů, na nichž proběhl opakovaný monitoring pobytových stop tetřevovitých ptáků. Všechny transekty byly 3x prochozeny a ve 14 porostech byl navíc formou bodového sčítání ptáků sledován průběh toku. Takto byly pokryty plošně zejména Moravskoslezské Beskydy a částečně byly prozkoumány také Javorníky a Vsetínské Beskydy.

Celkem se podařilo nashromáždit 262 údajů o výskytu tetřevovitých ptáků, z toho 29 nálezů připadalo na tetřeva hlušce a 233 údajů bylo získáno o výskytu jeřábka lesního. U jeřábka činil zjištěný počet teritorií na opakovaně sledovaných transektech 80 párů a u tetřeva to bylo 8 jedinců (respektive 8 lokalit). Celkem bylo opakovaně sledováno téměř 400 km tras. Značně se mezi sebou liší početnost v jádrových lokalitách výskytu - v centrálních Beskydech a početnosti obou druhů v západní části CHKO - v Javorníkách a Vsetínských vrších. Tuto situaci můžeme vidět v tabulce č.1. Rozdělení východních a západních českých Beskyd je znázorněno v mapě č.1.

tabulka č.1 – početnost tetřevovitých v Beskydech v roce 2022

	Beskydy východ	Beskydy západ
n teritorií tetřev	6	0
n teritorií jeřábek	73	9
počet km linií	272,5	132
populační hustota jeřábek	2,68	0,68
populační hustota tetřev	0,22	0,00

Absence tetřeva hlušce na západě CHKO je již dlouhodobá, tento stav dle informací Správy CHKO Beskydy trvá nejméně 15 let. Také u jeřábka je značný rozdíl populační hustoty na západě CHKO – zde má ostrůvkovitý výskyt, na rozdíl od centrálních a východních Beskyd, kde jsou všechna teritoria od sebe vzdálena v tzv. „doletové vzdálenosti jeřábka“ (do 5 km). Celková početnost jeřábka i tetřeva byla stanovena z předpokladu výskytu vyrovnaného poměru pohlaví 1:1, což však může vyvrátit podrobná genetická studie.

V roce 2022 bylo nejvíce jedinců zjištěno v příhraničí CHKO Beskydy a CHKO Kysuce. Další nálezy tetřevů pocházely z masivů Kněhyně, Smrku, Lysé hory a Travného, kde probíhá vypouštění ptáků z odchovny zpravidla v druhé polovině září. Kvůli možnému nadhodnocování reálné velikosti populace nejsou nálezové údaje z období od vypouštění mláďat po následujících 6 týdnů započteny, avšak pro přehled výskytu tetřevů jsou tyto nálezy brány v potaz při sestavování prostorových map výskytu tetřevů v Beskydech. Je vhodné podotknout, že všechny nálezy tetřevů byly lokalizovány v tetřevích oblastech (vyhlášených i navržených).

V Beskydech bylo v roce 2022 zjištěno 6 až 10 jedinců tetřeva hlušce, přičemž mláďata (ani tohoročně vypouštěná) nebyla do této statistiky zahrnuta.

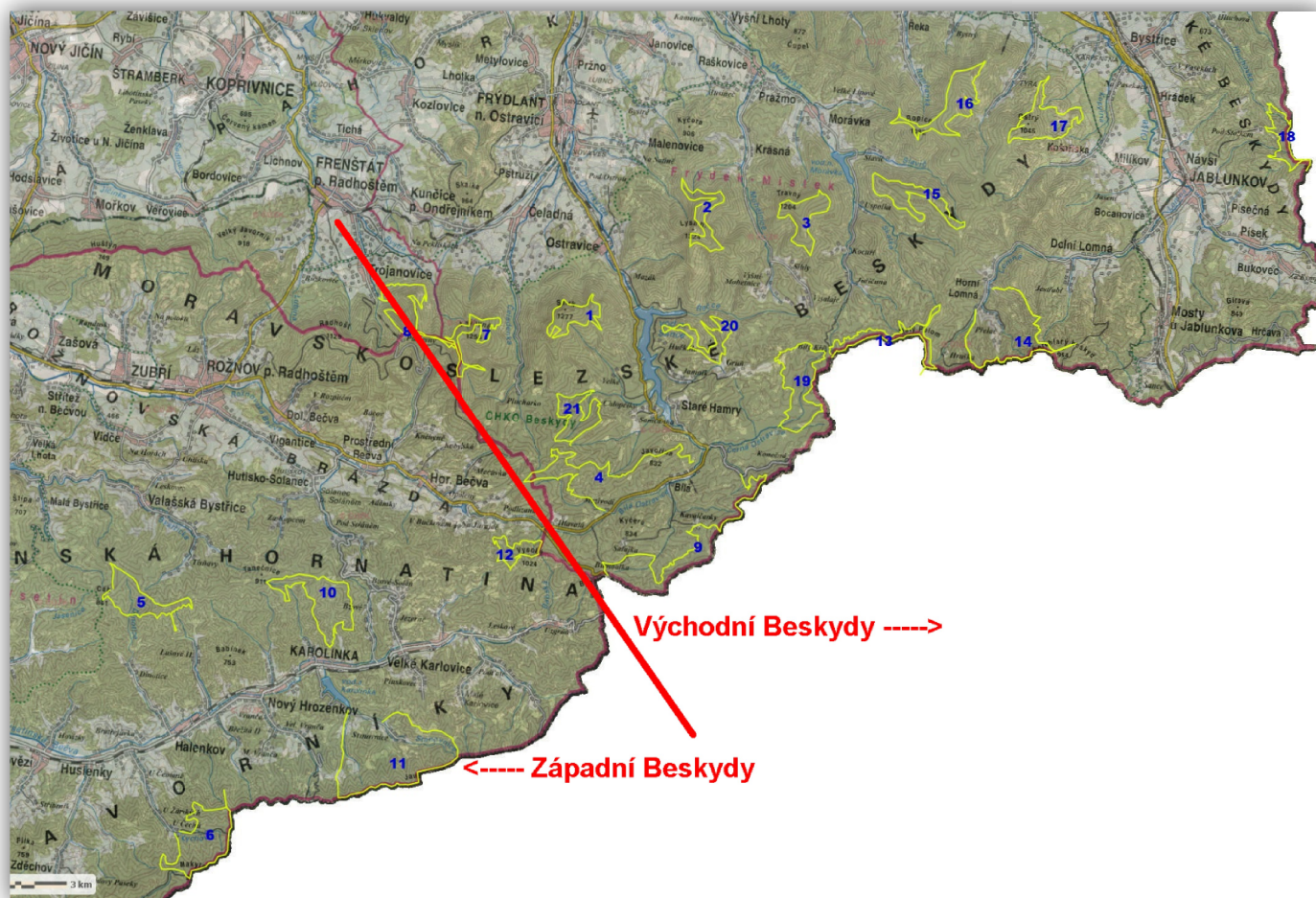

obrázek č. 2 – foto mladého tetřeva dne 28. září v masivu hory Travný, autor Lukáš Jonák

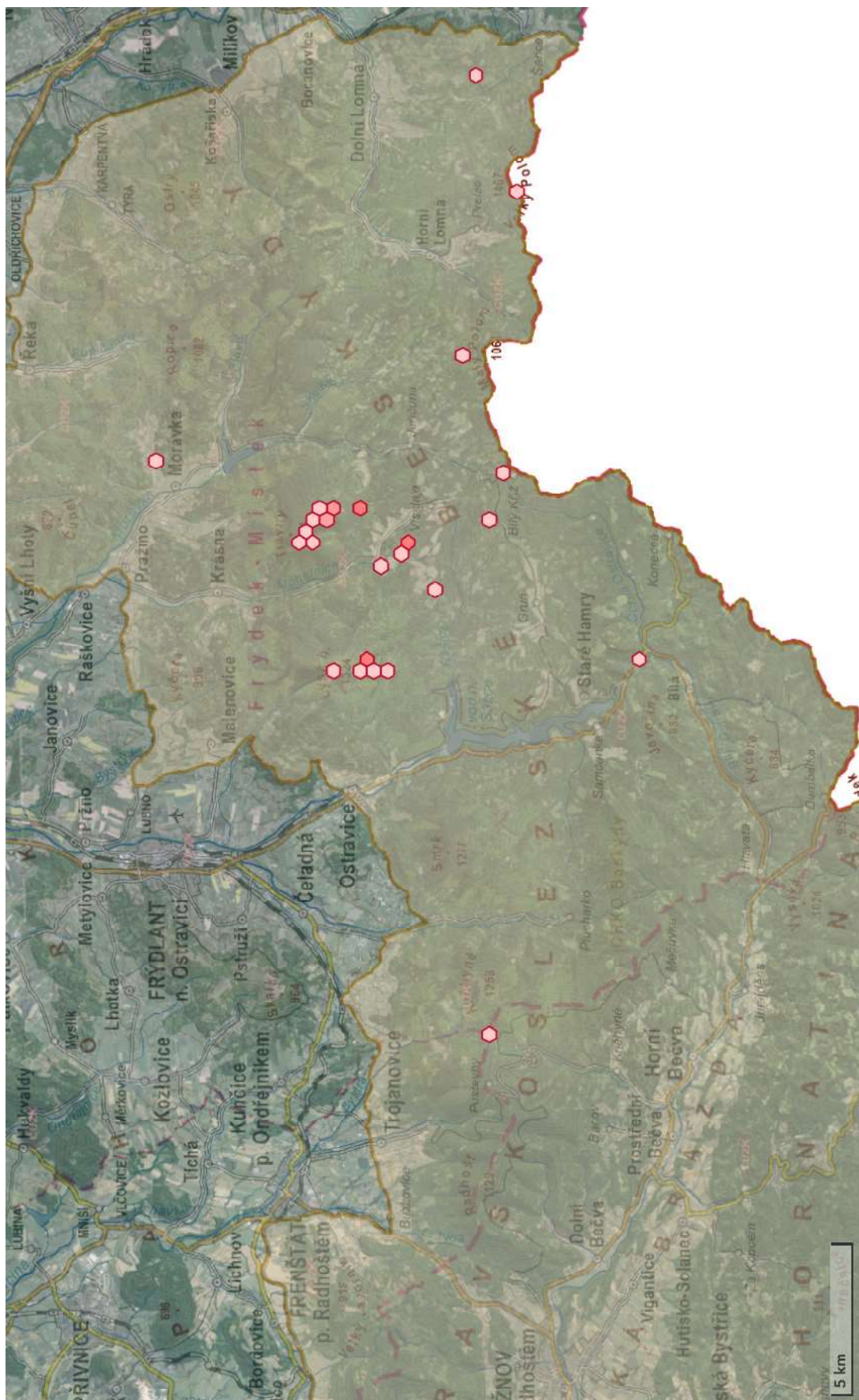

obrázek č. 3 – nález peří z tetřeva asi po predaci v masivu Lysé hory 18. října, autor L. Jonák

mapa č. 1 - přehled tras s provedeným monitoringem tetřevovitých v Beskydech a rozdělení oblasti na východní a západní část:

mapa č. 2 – přehled všech pozorování tetřeva v roce 2022 v Beskydech

V Rožnově pod Radhoštěm 10. 12. 2022